

Asia: VN/22132/2020

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

- 1. Tavoitteiden asettamiseksi on selonteossa tarkoitus käsitellä toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä niiden ennakoitavissa olevia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Millaisia tulevaisuutta ennakoivia tasa-arvokysymyksiä tai ongelmia mielestänne pitäisi selonteossa painottaa? Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa ja perustelkaa enintään viisi selkeää kysymystä. Mikäli mahdollista, sijoittakaa ne teemaotsikoiden alle sopivaksi katsomaanne kohtaan. Teema-alueet on esitelty edellä.**

a) Hoito ja huolenpito, b) Sivistys ja koulutus c) Työ ja elinkeino

1) Riittävien hoivapalvelujen takaaminen perheellisen työssäkäynnin mahdollistamiseksi, erityisesti erityistarpeisen lapsen vanhemman oikeus työssäkäyntiin ja sen myötä taloudelliseen turvallisuuteen.

2) Vanhempien yhteistyön esteiden purkaminen avio- tai avoeron jälkeen etenkin lapsen vuoroasumistilanteessa.

e) Vapaus, koskemattomuus, turvallisuus ja yksityisyys

3) Sukupuolittuneen lähisuhdeväkivallan vähentäminen

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

2. Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa kunnianhimoisesti tasa-arvoa yhteiskunnassa ja nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen kansalliset pitkän ajan tasa-arvopoliittiset tavoitteet, jotka toteutuessaan veisivät Suomea tasa-arvoisemmaksi yhteiskunnaksi? Huomioikaa, että kysymys on tavoitteista, ei välineistä tai toimenpiteistä. Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa enintään viisi konkreettista, selkeää ja seurattavissa olevaa tavoitetta.

1. Lapsiperheiden oikeus riittävään taloudelliseen selviytymiseen

Tutkimusten mukaan lapsiperheiden pienituloisuus lisää lasten sairastuvuutta, alentaa koulutustasoa, heikentää vanhemmuutta, aiheuttaa häpeää ja yksinäisyyttä. Pienituloisuus periytyy lapsille. Sosiaalisten tulonsiirtojen ja verovähennysten on taattava pienituloisille riittävä kulutustaso. Lapsen hoivapalveluja pitää lisätä, jotta myös yksin lapsiaan huoltavat vanhemmat pystyvät opiskelemaan ja käymään töissä. Lasten hoivapalvelujen pitää olla kaikille avoimia, leimaamattomia ennaltaehkäiseviä palveluja lapsiperheiden yleistä kotipalvelua (SHL §19), tukiperheitä ja lomajärjestöjen tuettuja lomiam, joissa on riittävästi lastenhoitoa.

Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon pitää vastata nykyvanhempien työelämää. Vuorotyöläisten lapsille pitää järjestää riittävästi hoivapalveluja. Vuorohoitoa pitää ainakin kokeilla kolmiperhehoitona niin, että yöhoitaja tulee lasten kotiin Ruotsin käytännön mukaisesti. Avoimia päiväkotia ja muuta satunnaista päivähoitoa tulee laajentaa tarpeiden mukaiseksi, myös oppilaitoksiin ja sairaaloihin. Pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä yö- ja viikonloppuhoitoa pitää olla tarjolla kaikille sitä tarvitseville. Nykyisin aniharva kunta järjestää koululaisten aamupäivätoimintaa ja myös erityistarpeisten lasten iltapäivätoimintaa riittämättömästi. Tasasuuruinen iltapäivätoimintamaksu (160 e/kk) on monelle yksinhuoltajalle niin suuri, ettei pysty palvelua käyttämään. Lain mukaan kunnan on alennettava tai poistettava maksu, joka haittaa taloudellista selviytymistä (asiakasmaksulain § 11) . Tätä pykälää ei käytetä eikä edes tunneta (SOSTE:n EAPN-Finin selvitys). Maksu tulee muuttaa tulosidonnaiseksi. Kaikilla lapsilla pitää olla oikeus vähintään yhteen harrastukseen. Omaishoitajien vapaat tulee toteuttaa käytännössä ja koulunkäyntiavustajien työehdot parantaa, mm. järjestämällä lepotauteja. Jokaisella nuorella pitää olla oikeutettu asuntoon ja työpaikkaan.

Myös yksin lastaan kasvattavien pitää saada omaishoitajan lailla kaksi vapaapäivää kuukaudessa, jolloin kunta järjestää lapsen hoidon vuoropäiväkodissa. Vanhempien työolosuhteissa, pitää huomioidaan perheenhuoltovelvollisuudet. Lastenhoitovaikeuksien tulee riittää yksinhuoltajalle perustelluksi syyksi kieltäytyä tarjotusta työstä ilman karensseuraamuksia.

Molemmilla vanhemmilla pitää olla mahdollisuus työssäkäyntiin ja lasten hoitamiseen niin ennen eroa kuin sen jälkeenkin. Kotitöiden tasapuolinen jakautuminen on yksi erolta suojaavista tekijöistä. Vanhempainvapaan pitää jakautua nykyistä tasapuolisemmin vanhempien kesken. Nykyisin isät käyttävät vain noin 10 % perhevapaista. Vuoroasuvan lapsen kummankin vanhemman asumistuessa lapset pitää huomioida ja koulukuljetukset järjestetään kummankin vanhemman luota.

2. Oikeus turvalliseen perhe-elämään

Lähisuhdeväkivallasta pitää uskaltaa puhua ja siltä suojaavia menetelmiä pitää kehittää. Turvakoteja pitää olla riittävästi. Viranomaisten tulee säilyttää uhrin salaiset osoitetiedot salaisina. Kasvatus- ja perheneuvoloiden palveluita pitää olla riittävästi. Huoltokiistoja käsittelemään pitää järjestää perheoikeuteen erikoistuneita tuomioistuinosaistoja. Lapsella pitää olla oikeus toisen vanhempansa tapaamisiin, mutta myös oikeus kieltäytyä niistä esim. väkivallan uhan vuoksi. Subjektiiivinen oikeus tapaamispaikkapalveluihin pitää toteutua käytännössä. Perheministeriön ja oikeusministeriön tulee valmistella Lapsen huolto- ja tapaamislain muutokset, jotka koskevat lapsen edun määrittelyä tavallisimmissa kiistatilanteissa sekä lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijan käyttöä huolto- ja tapaamiskiistojen tuomioistuinkäsittelyssä sekä asiantuntijan pätevyysvaatimuksia. Tapaamiskiistoja varten pitää lisätä sovittelupalveluja ja kehittää täytäntöönpanomenettelyä.

Suomi on monessa suhteessa tasa-arvon mallimaa. Kuitenkin naiseen kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa on täällä toiseksi eniten eri EU-maista. Aihe on Suomessa tabu niin yhteiskunnan kuin perheiden tasolla. Perheissä siitä vaikenivat tekijät, uhrin ja lapset. Osittain haaste aiheutuu siitä, ettei väkivaltaa tunnusteta. Väkivallan raja on epäselvää. Esimerkiksi lähisuhdeväkivallan uhri saattaa pitää normaalina kuristamista, vaikka se tuomioistuimessa luokitellaan tapon yritykseksi. Aiheesta pitää oppia puhumaan ja vanhempien tietoa siitä, missä väkivallan raja kulkee on lisättävä mm. neuvoloissa. Kouluissa pitää lapsille opettaa keskeisten rikosten tunnusmerkistöä.

3. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen tasa-arvopoliittiset tavoitteet koskien Euroopan unionia ja kansainvälistä toimintaympäristöä? Täsmentäkää ja perustelkaa, mikäli mahdollista.

Sukupuolten oikeudellinen asema

4. Lainsäädäntö on yksi merkittävä sukupuolten tasa-arvopoliittikan väline. Miten lainsäädäntöä tai yksilön oikeussuojaa pitäisi mielestänne kehittää sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi? Huomatkaa, että kysymys ei koske ainoastaan tasa-arvolakia.

1. Kuntien velvollisuuden järjestää riittävät hoivapalvelut laiminlyönti tulee sanktioida. Tasasuuruinen iltapäivätoimintamaksu (160 e/kk) pitää muuttaa tulosidonnaiseksi. Jokaisella lapsella tulee olla oikeus harrastukseen. Vuoroasuvan lapsen etävanhemman asumistuessa pitää lapset huomioda ja koulukyyti pitää järjestää kummankin vanhemman luota. Koulunkäyntiavustajien työehdot parantaa, mm. järjestämällä lepotauteja. Jokaisella nuorella pitää

olla oikeutettu asuntoon ja työpaikkaan. Myös yksin lastaan kasvattavien pitää saada omaishoitajan lailla kaksi vapaapäivää kuukaudessa, jolloin kunta järjestää lapsen hoidon vuoropäiväkodissa. Vanhempien työolosuhteissa, pitää huomioidaan perhehuoltovelvollisuudet. Lastenhoitovaikeuksien tulee riittää yksinhuoltajalle perustelluksi syyksi kieltäytyä tarjotusta työstä ilman karensseuraamuksia. Vuoroasuvan lapsen kummankin vanhemman asumistuessa lapset pitää huomioida ja koulukuljetukset järjestetään kummankin vanhemman luota.

2. Lähisuhdeväkivaltaa pitää vähentää. Lähisuhdeväkivalta pitää huomioida huoltokiistan olosuhdeselvityksessä nykyistä tarkemmin ja perusteellisemmin. Vanhemmalle pitää säätää oikeus muuttaa yhteisestä kodista pois kaikissa väkivaltilanteissa ilman muuttoilmoitusvelvollisuutta toiselle vanhemmalle. Nykyään ilmoitusvelvollisuus ei koske vakavaa väkivaltaa, mutta sitä vähäisempää se koskee.

5. Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista sukupuolen ja jonkin muun ominaisuuden perusteella. Se voi olla myös rakenteellista. Mitkä moniperusteisen syrjinnän kysymykset mielestänne pitäisi ehdottomasti käsitellä selonteossa?

Perhemuoto

Yhden vanhemman perheitä on syrjitty kaikissa maissa kaikkina historian aikoina. Vaikka vanhempien eroa ei enää pidettäisikään suorastaan syntinä niin päättäjät tulkitsevat helposti eron itseaiheutettuna haasteena, jonka seuraukset pitää vain kestää tai sitten eivät tule ajatelleeksi erilaisen perheen näkökulmasta arjen tilanteita. Tampereen yliopiston tutkimuksissa on kulttuuristamme löydetty yksinhuoltajaitejä koskevia ns. kaksoisnormeja. Niillä tarkoitetaan sitä, että teki vanhempi mitä tahansa, hän tekee aina väärin. Esimerkiksi perheneuvolassa voidaan tuoda esiin, sitä, että erovanhempi huolehtii liikaa lapsistaan, jolloin hänen arvioidaan elävän lapsen kautta ja aiheuttavan lapselle kiitollisuuden taakan, josta lapsi ei selviä. Jos erovanhempi taas pitää kiinni haarastuksistaan, hänen katsotaan laiminlyövän lastaan ja aiheuttavan hänelle turvattomuutta. Näissä on taustalla perhemuodon tuomitseminen.

Syrjintä näkyy mm. lapsiperheköyhyyden hiljaisena hyväksymisenä, vaikka olisi yhteiskunnallekin halvempaa poistaa se kuin sallia sen jatkuminen. Mikäli yhden vanhemman perheiden pienituloisuus poistettaisiin, Suomessa ei enää olisi tilastoissa lapsiperheköyhyyttä. Yhden vanhemman perheiden työttömyysaste on 13,1 % Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan. Se on kaksinkertainen verrattuna muuhun väesöön. Perheen ja työn yhdistämisen helpottaminen lapsiperhepalveluja lisäämällä ja kehittämällä yhden vanhemman perheiden työllisyys paranisi. Vielä 1990-luvun alkupuolella suomalaiset yksinhuoltajat olivat 89 % työelämässä eli enemmän kuin silloinen muu väestö.

Muut huomiot

6. Muuta mahdollisesti huomioitavaa selonteon valmistelussa?

-

Sairisalo Heljä
Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry